

ADRODDIAD I'R CABINET

Dyddiad y cyfarfod:	13 Hydref 2020
Aelod Cabinet:	Cynghorydd Cemlyn Rees Williams
Swyddog Cyswllt:	Gwern ap Rhisiart – Swyddog Addysg Ardal Dwyfor Meirionnydd
Teitl yr eitem:	Ysgol newydd yng Nghricieth

Y PENDERFYNIAD A GEISIR:

Ceisir caniatâd Cabinet y Cyngor i gynnal ymgynghoriad statudol, yn unol â gofynion adran 48 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013, ar y cynnig i gynyddu capasiti Ysgol Trefferthyr i 150 ac adleoli yr ysgol i safle amgen, cyfeirir ato fel safle A497, ar 1 Medi 2023, gan adrodd yn ôl i Gabinet yn dilyn cwblhau'r ymgynghoriad.

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Yn eu cyfarfod ar 2 Ebrill 2019, bu i'r Cabinet gefnogi argymhelliad i gychwyn trafodaethau lleol er mwyn adnabod opsiynau ar gyfer adeiladu ysgol gynradd newydd yng Nghricieth, fel canlyniad i gyflwr gwael adeiladau presennol Ysgol Trefferthyr, ac i gynnwys Ysgol Llanystumdwy yn y trafodaethau cychwynnol.
- 1.2 Pwrpas yr adroddiad hwn yw adrodd yn ôl ar ganlyniad y trafodaethau hyn, a cheisio caniatâd i gynnal ymgynghoriad statudol ar y cynnig i gynyddu capasiti Ysgol Trefferthyr i 150 ac adleoli yr ysgol i safle amgen, cyfeirir ato fel safle A497, ar 1 Medi 2023.
- 1.3 Yn Ebrill 2009 mabwysiadwyd strategaeth **“Addysg Gynradd o Ansawdd Gorau i Blant Gwynedd”** gan y Cyngor gyda'r nod o osod gweledigaeth, amcanion ac egwyddorion clir ar gyfer yr ystyriaethau perthnasol i drefniadaeth ysgolion y Sir. Nodwyd yn y Strategaeth fod angen sicrhau modd o fedru rhoi sylw i sefyllfaoedd rhai ysgolion sydd yn fregus:

“Dylid ystyried gwybodaeth broffesiynol berthnasol er mwyn tynnu sylw at sefyllfaoedd argyfyngus o fewn y Sir sy'n amharu yn uniongyrchol ar ansawdd addysg a phrofiadau disgyblion (e.e. niferoedd bychan iawn mewn ysgol, cyflwr adeiladau'r ysgol yn hynod ddrwg, methu recriwtio pennaeth)”.
- 1.4 Yn 2011, bu gwariant o gwmpas £500,000 er mwyn ceisio ymestyn oes adeiladau Ysgol Trefferthyr am gyfnod oddeutu 5 mlynedd. Bellach, mae arolygon yn dangos fod effaith y gwaith dros dro yma yn dirwyn i ben.
- 1.5 Mae Llywodraeth Cymru wedi cychwyn ail wedd **Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif** (Band B) i redeg rhwng Ebrill 2019 – Mawrth 2026. Cyflwynodd Cyngor Gwynedd *‘Cais Strategol Amlinellol’* oedd yn cynnwys 5 prosiect ar gyfer y wedd yma o'r rhaglen. Adnabuwyd yr angen i wella darpariaeth gynradd yng Nghricieth fel rhan o'r cais hwn ar y sail fod cyflwr adeiladau Ysgol Trefferthyr (sef Categori C-) yn golygu fod nifer o ddiffygion yng nghyflwr yr adeiladau a'i bod yn aneconomaidd parhau i geisio cynnal yr adeiladau i'r dyfodol.

2. SEFYLLFA BRESENNOL YSGOL TREFERTHYR

- 2.1 Mae Ysgol Trefferthyr wedi'i lleoli yng nghanol tref Cricieth. Mae gan yr ysgol capasiti o 119, gyda 114 o ddisgyblion rhwng 3-11 oed ar y gofrestr yn Medi 2019 a cheir pum dosbarth oed cymysg yn yr ysgol. Mae rhan fwyaf o'r disgyblion (105) yn dod o dalgylch Ysgol Trefferthyr, gyda 9 disgybl ychwanegol yn dod o ddalgylchoedd eraill cyfagos.
- 2.2 Cafwyd arolwg Estyn yn 2018, gyda'r 5 maes arolygu craidd wedi ei asesu yn “Da”.
- 2.3 Mae Ysgol Trefferthyr wedi derbyn dyraniad cyllidol o £442,762 am y flwyddyn 2020-21 sy'n golygu fod cyfartaledd y gost fesul disgybl yn £4,215. Cyfartaledd cost y pen holl ysgolion cynradd Gwynedd am yr un cyfnod ydi £4,198.

2.4 Cyflwr

Yn dilyn arolygon cyflwr, mae Gwasanaeth Eiddo'r Cyngor o'r farn fod yr ysgol bellach tu hwnt i'r sefyllfa ble ellir ei gynnal a chadw. Mae'r arolygon cyflwr yn ymwneud ag adeiladau Ysgol Trefferthyr wedi adnabod sawl mater sy'n golygu fod nifer o ddiffygion sylweddol i'r adeiladwaith. Mae rhannau o'r adeiladau o wneuthuriad coed ac o ansawdd gwael. Adeiladwyd rhan sylweddol o'r ysgol gan ddefnyddio adeiladwaith o'r fath Vic Hallam yn y 1970au, oedd i fod ag oes o thua 25 mlynedd a sydd erbyn hyn mewn cyflwr gwael. O beidio â chynllunio nawr ar gyfer datrysiad tymor hir mae risg uchel o orfod delio gyda sefyllfa brys o fewn y blyneddoedd nesaf.

2.5 Addasrwydd

Mae arolwg addasrwydd diweddar wedi nodi fod yr ysgol bresennol yn wael iawn a bod yr adeiladau yn amharu'n sylweddol ar allu'r staff i ddarparu'r cwricwlwm. Nid yw'r adeilad gwreiddiol na'r estyniad aml-lawr / caban yn gymorth i staff yr ysgol cynnig addysg i'r safon ddisgwyliedig.

Nododd yr arolwg nifer sylweddol o ddiffygion addasrwydd gan gynnwys:

- Sŵn yn creu problem mewn rhai ystafelloedd
- Problemau gyda rheoli tymheredd
- Anhawsterau i addysgu o ganlyniad i gynllun ystafelloedd
- Cyfyngiadau i gynnal rhai gweithgareddau
- Lleoliad yn amharu ar addysgu a dysgu e.e. trolis cinio yn gorfod mynd drwy dosbarthiadau
- Dim mynediad i ofod allanol o'r dosbarthiadau
- Angen gwaith sylweddol ar nifer o agweddau i wella amgylchedd allanol yr ysgol
- Problemau parcio a thraffig

3. YSTYRIAETHAU PERTHNASOL

3.1 Newid Capasiti

- 3.1.1 Mae Deddf 2013 yn dynodi mathau penodol o newidiadau i ysgolion yn *'newidiadau a reoleiddir'*. Fel canlyniad mae'n rhaid dilyn proses statudol sydd wedi ei gosod yn y Ddeddf mewn perthynas â'r rhain ac hefyd gydymffurfio gyda gofynion Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018. Mae'r cynnig arfaethedig yma yn dod o fewn un o'r categorïau o *'newidiadau a reoleiddir'* sef *'ehangu safle ysgol a fyddai'n cynyddu capasiti ysgol gan o leiaf 25%'*.
- 3.1.2 Wrth gydnabod gwersi o brosiectau blaenorol mae'r Cyngor o'r farn fod rhaid i gynlluniau adeiladu ysgolion fod ar sail yr holl blant sy'n byw yn nalgylch yr ysgol bresennol yn hytrach na'r niferoedd sy'n mynychu'r ysgol ar y pryd.
- 3.1.3 Fel y gwelir o **Tabl 1** isod, ar sail ffigyrau Medi 2019, mi fydda potensial i niferoedd Ysgol Trefferthyr fod yn 137 h.y 114 yn yr ysgol a 23 yn mynychu ysgolion eraill. Oherwydd hyn mae'n fwriad i adeiladu yr ysgol newydd i gynnwys 5 dosbarth ar gyfer plant oed derbyn i blwyddyn 6 a dosbarth meithrin. Golygai hyn fydd capasiti'r ysgol yn cynyddu i 150.

Tabl 1 – Niferoedd disgyblion Ysgol Trefferthyr a’r 3 ysgol arall cyfagos a’i dalgylch cartref (Medi 2019)

3. Niferoedd yn Ysgolion Cynradd yn Ôl Dalgylch Ysgolion / Primary School Pupil Numbers by School Catchment Area						
2019						
Ysgol / School	Dalgylch Cartref Home Catchment					Cyfanswm (M-B16) Total (N – Yr6)
	Trefferthyr	Llanystumdwy	Garndolbenmaen	Y Gorlan	Ysgolion eraill / Other schools	
Trefferthyr	105	4	2	0	3	114
Llanystumdwy	6	11	0	0	4	21
Garndolbenmaen	3	0	35	0	7	45
Y Gorlan	8	2	3	64	43	120
Ysgolion eraill / Other schools	6	3	3	25		
Cyfanswm (M-B16) Total (N – Yr6)	128	20	43	89		

Ffynhonnell: Cyfrifiad Ysgolion Medi 2019
Source: September 2019 School Census

*Efallai na fydd data a gymerir o SIMS ysgol ar ddiwrnod y cyfrifiad yn cyfateb yn union â'r ffurflen cyfrifiad ysgolion
*Data taken from school SIMS on census day may not exactly match the schools census return

3.1.4 Gan fod capasiti presenol yr ysgol yn 119 mae'n golygu bydd cynydd o 26% i'r capasiti ac felly angen dilyn trefn statudol.

3.2 Trafodaethau lleol

Yn dilyn cyfarfod Cabinet ar 2 Ebrill 2019 aethpwyd ati i gychwyn trafodaethau gyda Ysgol Trefferthyr a Llanystumdwy. Yn dilyn y cyfarfod cyntaf o'r Panel, a dilyn cyfarfod pellach gyda chynrychiolaeth o Ysgol Llanystumdwy a'r Eglwys yng Nghymru, bu i'r ysgol gynnal cyfarfod arbennig o'r Corff Llywodraethol ar 16 Medi 2019 i drafod mater o'r cyfarfodydd a daeth cadarnhad drwy glerc y Corff Llywodraethol nad oedd Ysgol Llanystumdwy am fod yn rhan o unrhyw drafodaethau pellach.

3.3 Ystyried opsiynau

Yn dilyn penderfyniad Ysgol Llanystumdwy, cynhaliwyd gweddill cyfarfodydd o'r PAL gyda chynrychiolaeth Ysgol Trefferthyr yn unig ble roedd ffocws y cyfarfodydd ar leoliad yr ysgol newydd. Gellir weld yr holl safleoedd ystyriwyd a threfn y cyfarfodydd yn **Atodiad A**.

3.3.1 Wrth ystyried y rhestr hir o opsiynau safleoedd rhoddwyd sylw i'r gofynion canlynol:

- Maint safle
- Ystyriaethau cynllunio
- Ystyriaethau mynediad a traffig
- Ystyriaethau technegol
- Effaith ar gostau datblygu

3.3.2 Yn dilyn trafod yr holl safleoedd dros nifer o gyfarfodydd roedd cytundeb yn ngyfarfod y PAL ar 24 Mehefin 2020 i gymeradwyo Safle A497 fel y safle ffafredig ar gyfer lleoli ysgol newydd yng Nghricieth. Gellir weld manylion y cyfarfodydd yn **Atodiad A**.

4 YR OPSIWN A FFAFRIR

Lleolir safle A497 i'r gorllewin o'r dref i gyfeiriad Pwllheli. Mi fydd yr ysgol yn cael ei adeiladu ar gyfer 150 o blant o oed derbyn i blwyddyn 6 gyda dosbarth meithrin. Mi fydd yr ysgol hefyd yn cynnig lle ar gyfer defnydd blynyddoedd cynnar. Mi fydd y safle hefyd yn gartref newydd i Uned ABC ac anhwylder iaith fydd yn symud o'i leoliad presennol ar safle Ysgol Cymerau yn Mhwillheli.

4.2 Adnoddau Ariannol

4.1.1 Cyfalaf

Roedd y cais gwreiddiol i Llywodraeth Cymru yn gofyn am gyfraniad tuag at swm cyfalaf o £4.97m o gronfa Ysgolion 21ain Ganrif ar gyfer y prosiect hwn, gyda £3.23m yn cael ei ariannu gan Lywodraeth Cymru a Chyngor Gwynedd yn cyfrannu £1.74m. Gan y bydd cost prynu'r tir angenrheidiol ychydig yn uwch na'r hyn oedd yn y gyllideb wreiddiol a bydd cost adeiladu yn uwch oherwydd yr angen am ofod ychwanegol ar gyfer yr Uned ABC ac anhwylder iaith, bydd angen cynyddu cyllideb y prosiect. Rhagwelir bydd y gyllideb newydd tua £5.4m gyda chyfraniad Llywodraeth Cymru i'r prosiect yn cynyddu i £3.51m a chyfraniad y Cyngor i £1.89m. I alluogi hyn, rhoddir ystyriaeth i'r angen i addasu'r gyllideb a dyraniad y cynlluniau yn Rhaglen Band B i gyfarch y newid. Bydd cyfraniad Cyngor Gwynedd wedi ei ariannu o dan Gynllun Asedau Cyngor Gwynedd 2019-2029.

4.1.2 Refeniw

Mae Ysgol Trefferthyr wedi derbyn dyraniad cyllidol o £442,762 am y flwyddyn 2020-21 sy'n golygu fod cyfartaledd y gost fesul disgybl yn £4,215. Cyfartaledd cost y pen holl ysgolion cynradd Gwynedd am yr un cyfnod ydi £4,198.

Bydd yr adeilad newydd yn arwain at newid i elfennau 'adeiladau' o fewn y fformiwla cyllido.

4.2 Arweinyddiaeth a Staffio

Gan mae adleoli Ysgol Trefferthyr i safle newydd ydi'r bwriad ni fydd unrhyw newid i arweinyddiaeth na staffio.

4.3 Amgylchedd dysgu

Mi fydd yr ysgol newydd yng Nghricieth yn cymryd lle ysgol sydd mewn cyflwr gwael iawn a phroblemau addasrwydd. Golygai hyn y bydd plant dalgylch Trefferthyr yn mwynhau gallu cael eu haddysgu mewn amgylchedd ddysgu modern unwaith fydd yr ysgol newydd wedi ei chwblhau.

4.4 Ffactorau daearyddol a chludiant

Gan mae adleoli Ysgol Trefferthyr i safle newydd ydi'r bwriad ni fydd unrhyw newid i'r ffordd mae plant yn cyrraedd yr ysgol ar hyn o bryd, oni bai fod unrhyw blentyn ychwanegol angen cludiant dan Bolisi Cludiant Ysgolion Gwynedd.

Mi fydd y plant sydd yn byw o fewn cyrraedd cerdded neu beicio i'r ysgol yn cael eu annog i wneud hyn.

5 ASESIAU EFFAITH Y NEWID

5.1 Asesiad effaith ar yr iaith Gymraeg

Mae canllawiau Llywodraeth Cymru (Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018) yn nodi bod angen cynnal asesiad effaith ar yr iaith Gymraeg fel rhan o unrhyw gynnydd i ad-drefnu ysgolion. Cwblhawyd asesiad effaith y bydda adleoli'r ysgol i safle newydd yn ei gael ar yr iaith Gymraeg. Gweler yr adroddiad llawn yn **Atodiad B**.

Nodir yr asesiad na fydda adleoli Ysgol Trefferthyr i safle newydd yng Nghricieth yn cael effaith negyddol ar yr iaith Gymraeg. I'r gwrthwyneb, rhagwelir bydda mwy o gyfleoedd i blant Cricieth ddefnyddio'r Gymraeg gyda'u cyfoedion yn allgyrsiol ac yn gymdeithasol gan fydd yr ysgol newydd yn golygu gwell adnoddau ar gyfer cynnal mwy o weithgareddau tu allan i oriau ysgol.

5.2 Asesiad Cydraddoldeb

Cwblhawyd asesiad cydraddoldeb ar adleoli'r ysgol i safle newydd. Gweler yr adroddiad llawn yn **Atodiad B**.

Deuir i gasgliad na fyddai adleoli Ysgol Trefferthyr i safle arall yn effeithio ar gydraddoldeb, boed yn nodweddion neu ddyletswydd gyffredinol.

Rhagwelir fydd adeiladu ysgol newydd yn cryfhau agweddau cydraddoldeb oherwydd y bydd yn mwy addas ar gyfer addysgu pob plentyn, yn enwedig y rhai ac anabledau, drwy ddilyn canllawiau adeiladu ysgolion modern.

Gweithredir Ysgol Trefferthyr bolisiau cydraddoldeb a gwrth-fwlio gadarn fyddai'n parhau i gael eu gweithredu yn yr ysgol newydd.

5.3 Asesiad Llesiant

Mae gan yr Adran Addysg rôl i hyrwyddo nodau llesiant ymysg disgyblion ysgolion y sir drwy ei weithgareddau a prosiectau. Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd ar gyff cyhoeddus yng Nghymru i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol. Fel rhan o'r dyletswydd mae'r Cyngor wedi cyhoeddi amcanion llesiant sy'n amlinellu sut y bydd yn gwella llesiant yn 'Cynllun Gwynedd 2018-23'.

Cwblhawyd asesiad llesiant ar adleoli'r ysgol i safle newydd. Gweler yr adroddiad llawn yn **Atodiad B**.

Yn dilyn ystyriaeth ac asesiad yn unol â gofynion y ddeddf llesiant, ystyriwyd 7 nod y ddeddf ac amcanion llesiant y Cyngor a deuir i gasgliad fod y cynnig yn cwrdd â'r gofynion. Bydd y cynnig hwn yn caniatáu i ni ymateb i, a diwallu anghenion y plant heddiw, a hefyd cryfhau eu llesiant i'r dyfodol.

5.4 Asesiad effaith ar y gymuned

Cwblhawyd asesiad effaith ar y gymuned ar adleoli'r ysgol i safle newydd. Gweler yr adroddiad llawn yn **Atodiad B**.

Ni ragwelir unrhyw effaith negyddol ar y gymuned o ail-leoli Ysgol Trefferthyr i'r safle newydd. Byddai'r ysgol newydd yn parhau yng nghymuned y dref ac yn gallu cynnig cyfleusterau a fyddai o fudd i'r dysgwyr a'r gymuned ehangach.

Bydd ystafelloedd modern yr ysgol newydd yn cynnig ei hun ar gyfer cynnal gweithgareddau cymunedol. Wrth sefydlu'r ysgol newydd bwriedir hyrwyddo defnydd cymunedol i'r gymuned yn ehangach, er mwyn gwneud defnydd llawn o'r ddarpariaeth newydd a'r adnoddau modern.

Mi fyddai adeiladu'r ysgol newydd ar safle A497 yn sicrhau mwy o le ar gyfer y dysgwyr gan gynnig mwy o opsiynau ar gyfer clybiau a gweithgareddau all-gyrsiol.

6. CAMAU NESAF AC AMSERLEN

Yn ddarostyngedig ar benderfyniad y Cabinet, mi fydd cyfnod o ymgynghoriad statudol yn cael ei gynnal, yn unol â gofynion Cod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018), ar y cynnig i gynyddu capasiti Ysgol Trefferthyr i 150 ac adleoli yr ysgol i safle amgen, cyfeirir ato fel safle A497, ar 1 Medi 2023.

Yn dilyn y cyfnod ymgynghori o 42 diwrnod mi fyddwn yn paratoi adroddiad yn nodi unrhyw sylwadau dderbynir ac ymatebion iddynt, gan adrodd yn ôl i Cabinet. Bydd yn ofynnol i'r Cabinet wedyn benderfynu a ddylid gyhoeddi Rhybudd Statudol ai peidio. Pe bydda Rhybudd Statudol yn cael ei gyhoeddi, caniateir 28 diwrnod i unrhyw rai gyflwyno gwrthwynebiad i'r cynnig. Yn dilyn hyn bydd adroddiad pellach yn cael ei gyflwyno i'r Cabinet yn nodi unrhyw wrthwynebiad ac ymatebion iddynt. Mi fydd y Cabinet yna'n gwneud penderfyniad terfynol ar y cynnig.

Mi fyddwn hefyd yn paratoi achos fusnes, yn unol â chanllawiau *Pum Cam y Trysorlys*, i'w gyflwyni i paneli asesu ceisiadau am arian cyfalaf Rhaglen Ysgolion 21ain Ganrif Llywodraeth Cymru er mwyn sicrhau eu cyfraniad cyllidol i ddatblygu'r ysgol newydd.

BARN Y SWYDDOGION STATUDOL

Y Swyddog Monitro:

Gan fod y cynnig arfaethedig yn newid a reoleiddir o dan Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013, bydd y drefn yr argymhellir ei chychwyn yn un statudol ac yn dilyn gofynion y Ddeddf a'r Cod Trefniadaeth Ysgolion.

Pennaeth Cyllid:

Pwrpas yr adroddiad gerbron yw sicrhau penderfyniad y Cabinet i gynnal cyfnod ymgynghori statudol er mwyn cynyddu capasiti ac adleoli Ysgol Trefferthyr, Cricieth erbyn Medi 2023, ac rwy'n cefnogi'r penderfyniad a geisir.

Cadarnhaf gywirdeb y wybodaeth ariannol sy'n ymddangos yn rhan 2.3, 4.1.1 a 4.1.2 o'r adroddiad, gan gynnwys cyfraniad 65% gan Lywodraeth Cymru at amcangyfrif cost cyfalaf y prosiect, yn ddibynnol ar gyflwyno achos busnes llwyddiannus.

Barn yr Aelodau Lleol:

Mae Cricieth wir angen ysgol gynradd newydd ac yn dilyn bod yn rhan o'r trafodaethau, cytunaf fod y safle ffafredig yn ddewis da iawn ar gyfer ei leoli.

Atodiadau

Atodiad A	Cyflwyniadau a chofnodion cyfarfodydd Panel Adolygu Lleol
Atodiad B	Aseidiadau Ardrawiad Ieithyddol, Cymunedol, Cydraddoldeb a Llesiant